

ETIŠKO ELGESIO VIEŠUOSIUOSE PIRKIMUOSE GAIRĖS

Etiško elgesio viešuosiuose pirkimuose gairės (toliau – Gairės) skirtos perkančiosioms organizacijoms, jų darbuotojams, vykdančioms viešuosius pirkimus (toliau – pirkimai) ir kitiems, pirkimų procedūrose dalyvaujantiems ar įtaką pirkimų rezultatams galintiems daryti asmenims: pirkimų iniciatoriams, pirkimų organizatoriams, ekspertams, viešojo pirkimo komisijos nariams (toliau – viešųjų pirkimų specialistai). Gairių paskirtis – apibrėžti viešųjų pirkimų specialistų profesinės etikos ir elgesio principus pirkimuose, skatinti jų taikymą profesinėje veikloje, užkirsti kelią neetiškam elgesiui bei padėti priimti sprendimus, profesinėje veikloje, susidūrus su skirtingomis vertybėmis ir interesais. Su gairėmis turėtų susipažinti perkančiosios organizacijos vadovas, viešųjų pirkimų specialistai ir kiti, su viešaisiais pirkimais susiję asmenys.

Viešųjų pirkimų specialisto misija – siekti racionalaus valstybės biudžeto lėšų panaudojimo vykdant pirkimus, užtikrinant, kad perkančioji organizacija mažiausiomis sąnaudomis įsigytų labiausiai jos poreikius, taip pat socialinius visuomenės, aplinkos apsaugos poreikius atitinkančias prekes, paslaugas ar darbus. Etiškas elgesys pirkimuose padeda mažinti korupcijos, draudžiamų susitarimų, sukčiavimo ir kitokio netinkamo elgesio apraiškas bei sustiprina pasitikėjimą viešojo sektoriaus institucijų veikla.

Viešųjų pirkimų specialisto pareigas einantis asmuo turi laikytis etikos ir moralės normų, vadovautis objektyvumo, nešališkumo, efektyvumo, atsakomybės, konfidencialumo ir profesionalumo principais. Valstybės tarnautojams taikomi etikos standartai ir veiklos principai apibrėžti įstatymuose¹.

1. Dovanos

Dovanos sąvoką išvedant iš Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse apibrėžtos dovanojimo sutarties sampratos, dovana yra laikomas bet kuris materialinę vertę turintis daiktas, paslauga ar kita nauda, siūloma ir suteikiama viešųjų pirkimų specialistui.

Išsamią informaciją ir paaiškinimus, susijusius su dovanų politika valstybės tarnyboje, pateikia Vyriausiosios tarnybinės etikos komisija savo tinklalapyje². Informacija apie dovanų sampratą, jų traktavimą viešajame ir privačiame sektoriuose bei dėl dovanų priėmimo galinčias kilti problemas pateikta Specialiųjų tyrimų tarnybos parengtuose antikorpucijos vadovuose [verslui](#) ir [viešajam sektoriui](#)³.

Teisės aktuose nustatyti šie reikalavimai, susiję su dovanų priėmimu:

- draudžiama priimti dovanas politikams, valstybės ir savivaldybių pareigūnams, valstybės tarnautojams ir jų artimiesiems giminaičiams, kai tai susiję su politiko, pareigūno ar valstybės tarnautojo tarnybine padėtimi ar tarnybinėmis pareigomis⁴.
- asmuo, dirbantis valstybinėje tarnyboje, negali priimti dovanų ar paslaugų arba jas teikti, jeigu tai gali sukelti Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo 2 straipsnyje numatytą viešųjų ir privačių interesų konfliktą⁵.

¹ Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnis; Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnis; Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimas Nr. 968 „Dėl valstybės tarnautojų veiklos etikos taisyklių patvirtinimo“

² www.vtek.lt; 2015 m. lapkričio 25 d. yra priėmusi specialią rezoliuciją Nr. KS-73 „Dėl dovanų ir neatlygintųjų paslaugų“ http://www.vtek.lt/images/Duomenys/KS-73_D%C4%97I_dovan%C5%B3_ir_neatlygint%C5%B3_paslaug%C5%B3.pdf

³ <http://www.stt.lt/lt/naujienos/?cat=1&nid=2464>

⁴ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.470 straipsnio 5 dalis

⁵ Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo 14 straipsnio 1 dalis

- valstybės tarnautojas privalo elgtis nepriekaištingai, būti nepaperkamas, nepriimti dovanų, pinigų ar paslaugų, išskirtinių lengvatų ir nuolaidų iš asmenų ar organizacijų, galinčių daryti įtaką, kai jis eina valstybės politiko pareigas ar atlieka tarnybines pareigas⁶.

Dovanų politika *viešuosiuose pirkimuose* nėra reglamentuota. Siūloma vadovautis šiomis rekomendacijomis:

- laikytis *nulinės dovanų politikos*, t. y. viešuosius pirkimus inicijuojantiems, vykdančioms bei už sutarčių priežiūrą atsakingiems asmenims, nepaisant to, jie yra valstybės tarnautojai ar ne, tiesiogiai ar per tarpininkus (netiesiogiai) nepriimti dovanų iš galimų ar esamų tiekėjų. Vykdamas rinkos konsultacijas, rengiant pirkimo dokumentus, sutarties vykdymo metu ir kitais viešųjų pirkimų procedūrų etapais priimta net ir nereikšminga dovanėlė gali sukelti visuomenės, kitų tiekėjų nepasitikėjimą pirkimo skaidrumu.

- atsisakant dovanos mandagiai paaiškinti atsisakymo motyvus (paaiškinant, kad dovanos priėmimas nesuderinamas su atliekamomis funkcijomis, siekiant vengti bet kokios įtakos sprendimų priėmimui ar pan.), apie siūlytą dovaną pranešti vadovui. Jeigu manoma, kad siūloma dovana turint tikslą daryti įtaką sprendimams, viešųjų pirkimų specialistas turėtų apie galimo kyšininkavimo atvejį pranešti Specialiųjų tyrimų tarnybai.

- jei dovana gauta viešųjų pirkimų specialistui nežinant (jam nesant), jis turėtų nedelsdamas gražinti dovaną ją įteikusiam asmeniui.

- jeigu dovanos gavimo išvengti nepavyksta, rekomenduojama informuoti tiesioginį vadovą ir nuasmeninti gautą dovaną registruojant ją perkančiosios organizacijos dovanų registre (jei toks yra), viešai informuojant kolegas ar pan.

2. Nešališkumas

Viešųjų pirkimų specialistas atlieka pirkimus nepriklausomai nuo tiekėjų, kitų viešųjų pirkimų specialistų, vadovo, kitų asmenų ir vadovaudamasis Viešųjų pirkimų įstatymo bei kitų teisės aktų reikalavimais. Priimdamas sprendimus vengia išankstinės nuostatos, vadovaujasi visiems vienodais vertinimo kriterijais, vengia asmeniškumo, atsižvelgia į tame pirkime dalyvaujančių ekspertų nuomonę ir kitus objektyvius veiksnius. Viešųjų pirkimų specialistas yra dėmesingas kito asmens teisėms, pareigoms bei teisėtiems interesams, nepiktnaudžiauja kito asmens klaidomis ar nežinojimu. Patekęs į situaciją, kai negali likti nešališkas, viešųjų pirkimų specialistas informuoja vadovą ir (ar) viešojo pirkimo komisijos pirmininką ir nusišalina nuo sprendimų priėmimo. Paprastai nusišalinimas reikalingas, kai gali iškilti arba iškyla viešųjų ir privačių interesų konfliktas, tačiau kartais nešališku likti trukdo ir moralinės nuostatos, kai pirkime dalyvauja ne giminystės, o kitais ryšiais (pavyzdžiui, draugystės) susiję asmenys. Specialistas nusišalina nuo sprendimo priėmimo ir tokiais atvejais.

Komisijos narių rotacija

Problematika:

Kai pirkimo vykdytojo viešųjų pirkimų komisijos nariai retai keičiasi ir nėra rotuojami, kyla rizika, jog konkursuose dalyvaujant ir laimint toms pačioms įmonėms, tarp tiekėjų ir Viešųjų pirkimų komisijos narių gali susiformuoti palankūs santykiai. Tokiu būdu gali būti pažeidžiamas nešališkumo principas, o tiekėjams taikomi skirtingi vertinimo kriterijai.

⁶ Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnio 4 dalies 2 punktas

Pasiūlymas:

Perkančiajai organizacijai siūloma savo vidiniuose dokumentuose numatyti Viešųjų pirkimų komisijos rotavimo tvarką, kartą per metus ar kas du metus keičiant komisiją ar didžiąją jos dalį ir taip siekiant, kad viešieji pirkimai būtų vykdomi efektyviai, o konkurso laimėtojai išrenkami nešališkai.

3. Atsakomybė

Viešųjų pirkimų specialistas asmeniškai atsako už savo priimtus sprendimus, o prireikus juos pagrindžia ir paaiškina. Dėl neteisingų sprendimų ar veiksmų taikytina tiek drausminė, tiek administracinė atsakomybė.

Savo profesines pareigas viešųjų pirkimų specialistas turi atlikti kompetentingai, o neturėdamas pakankamai įgūdžių ar žinių – informuoja tiesioginį vadovą bei pats siekia nuolat tobulinti žinias viešųjų pirkimų srityje. Viešųjų pirkimų specialistas nevykdo neteisėtų pavedimų ir nurodymų ir apie tai nedelsiant raštu arba žodžiu praneša tiesioginiam vadovui. Tuo atveju, kai neteisėtus nurodymus teikia tiesioginis vadovas, viešųjų pirkimų specialistas raštu apie tai informuoja aukštesnio lygio vadovą. Kai galima įtarti susitarimus, siūloma pranešti šiais pranešimų kanalais:

- Specialiųjų tyrimų tarnyba - el. paštu pranesk@stt.lt, arba telefonu (8 5) 266 3333
- Viešųjų pirkimų tarnyba – el. paštu korupcija@vpt.lt

Rinkos tyrimas**Problematika:**

Pasitaiko atveju, kai viešųjų pirkimų specialistai nežino realios perkamų prekių, paslaugų ar darbų rinkos kainos. Taip kyla rizika, jog prekės, paslaugos ar darbai bus įsigijami brangiau, o sprendimai priimami neatsakingai, neužtikrinant efektyvaus valstybės lėšų panaudojimo.

Pasiūlymas:

Prieš vykdant viešąjį pirkimą, perkančiajai organizacijai siūloma atlikti perkamų prekių, paslaugų ar darbų rinkos tyrimą, pavyzdžiui, paskambinti įmonėms ar parduotuvėms, kurios gali pasiūlyti norimą prekę ar paslaugą, informacijos apie kainas paieškoti internete ir panašiai, ir tokiu būdu sužinoti, kokios kainos šiuo metu vyrauja rinkoje. Šis paprastas būdas padės viešųjų pirkimų specialistui atsakingai įvertinti situaciją bei priimti pagrįstus sprendimus.

4. Sąžiningumas

Savo profesines pareigas viešųjų pirkimų specialistas vykdo sąžiningai ir dorai, nesinaudodamas tarnybine padėtimi siekiant gauti asmeninės naudos. Viešųjų pirkimų specialistas teisės aktu nustatyta tvarka deklaruoja asmeninius interesus, kurie gali sukelti viešųjų ir privačių interesų konfliktą bei įtakoti objektyvių (nešališkų) sprendimų priėmimą. Vykdydamas pirkimus, specialistas priima tik pagrįstus sprendimus bei tinkamai juos įformina. Savo atskirąją nuomonę vykdant pirkimus specialistas pateikia atskirai, raštu motyvuodamas savo sprendimą.

Pasiūlymų vertinimo santrauka

Problematika:

Vykdamas viešuosius pirkimus pagal ekonominio naudingumo vertinimo kriterijų, tiekėjams dažnai nėra aišku, dėl kokių priežasčių laimėjo pasirinktas tiekėjas.

Pasiūlymas:

Perkančiajai organizacijai, atliekant didelės vertės viešuosius pirkimus pagal ekonominio naudingumo vertinimo kriterijų, siūloma parengti pasiūlymų vertinimo santrauką, kartu joje nurodant, dėl kokių priežasčių laimėtoju išrinktas konkretus tiekėjas ir ją išviešinti. Viešai paskelbus šią informaciją, būtų prisidedama prie sąžiningesnio viešųjų pirkimų vykdymo.

5. Viešųjų ir privačių interesų konfliktai

Viešųjų ir privačių interesų konfliktas paprastai apibūdinamas kaip privačių ir viešųjų visuomeninių interesų susidūrimas, galintis netinkamai paveikti tarnybinių pareigų atlikimą. Viešųjų ir privačių interesų derinimas valstybės tarnyboje reglamentuojamas Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymu. Tuo tarpu pirkimuose, siekiant išvengti viešųjų ir privačių interesų konflikto, prieš pradėdamas vykdyti pirkimą viešųjų pirkimų specialistas turi pasirašyti nešališkumo deklaraciją ir, atsiradus aplinkybėms, kurios gali sukelti viešųjų ir privačių interesų konfliktą, raštu pranešti apie tai viešojo pirkimo komisijos nariu (ekspertu), pirkimą vykdančiu asmeniu jį paskyrusios perkančiosios organizacijos vadovui. Viešųjų pirkimų specialistas turi nusišalinti, jeigu jis:

- yra susijęs šeimos, artimos giminystės arba svainystės ryšiais su tiekėjo (tiekėju), dalyvaujančių viešajame pirkime, atstovais. Šeimos ir artimos giminystės ryšiais susijęs asmenys yra sutuoktiniai, sugyventiniai, partneriai, kai partnerystė įregistruota įstatymų nustatyta tvarka, vaikai (įvaikiai), tėvai (įtėviai), broliai, seserys (įbroliai, įseserės), seneliai, vaikaičiai ir jų sutuoktiniai, sugyventiniai ar partneriai;
- yra pirkime dalyvaujančio tiekėjo akcininkas, narys, dalininkas ir pan.;
- gauna iš pirkime dalyvaujančio tiekėjo bet kokios rūšies pajamų;
- yra veikiamas kitų sąlygų, galinčių sukelti viešųjų ir privačių interesų konfliktą;
- yra kitų priežasčių, kurios objektyviai gali sukelti abejonių dėl viešųjų pirkimų specialisto šališkumo.

Tuo atveju, kai pirkimas yra įvykęs ir perkančiosios organizacijos vadovas turi pasirašyti pirkimo sutartį, tačiau jis yra susijęs su pirkimo sutartį laimėjusiu tiekėju ir dėl to kyla viešųjų ir privačių interesų konfliktas, rekomenduojame nutraukti pirkimą.

Pažymėtina, kad kiekvienas atvejis yra individualus, todėl turėtų būti vertinamas atskirai, atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes.

6. Konfidencialumas

Viešųjų pirkimų specialistas užtikrina gaunamos informacijos, kuri tampa jam žinoma atliekant pirkimus, konfidencialumą. Ši informacija negali būti naudojama siekiant asmeninės naudos, ar siekiant proteguoti tiekėją ir sudaryti jam palankesnes sąlygas dalyvauti bei laimėti pirkime. Prieš pradėdamas vykdyti pirkimą, viešųjų pirkimų specialistas pasirašo konfidencialumo pasižadėjimą. Konfidencialumo sąvoka nustatyta Viešųjų pirkimų įstatymo 6 straipsnyje. Informacija, kuri laikoma komercine (gamybine) paslaptimi, nustatyta Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.116 straipsnyje – jeigu informacija turi tikrą ar potencialią komercinę (gamybinę) vertę dėl to, kad jos nežino tretieji asmenys ir ji negali būti laisvai prieinama dėl šios informacijos savininko ar kito asmens, kuriam savininkas ją yra patikėjęs, protingų pastangų išsaugoti jos slaptumą. Informaciją, kuri negali būti laikoma komercine (gamybine) paslaptimi, nustato įstatymai. Konfidencialia informacija nelaikytina:

- pasiūlymo kaina (išskyrus jos sudedamąsias dalis). Atkreipiamas dėmesys, kad pirkimo objektui susidedant iš kelių prekių ar paslaugų, sudėtinėmis dalimis nelaikytini įkainiai. Sudėtinėmis dalimis laikomos kainos dedamosios dalys: produkto savikaina, darbo užmokesčio dalis, pristatymas, pelno marža ir kt.).
- kvalifikaciniai duomenys (išskyrus atvejus, kai tokios informacijos atskleidimas negalimas pagal Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymą).
- pasitelkiami subtiekiejai (subrangovai).
- kita informacija, kurią įpareigoja skelbti Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatos.

Viešojo pirkimo dalyvių reikalavimu, perkančioji organizacija turi supažindinti dalyvį su kitų dalyvių pasiūlymo turiniu, išskyrus jų nurodytą konfidencialią informaciją. Tuo atveju, jeigu dalyvis pasiūlyme nurodė, kad konfidenciali informacija sudaro visą jo pateiktą pasiūlymą arba kaip nekonfidencialią informaciją nurodė tik viešai skelbiamą informaciją (pavyzdžiui, tik pasiūlymo kainą), perkančioji organizacija galėtų kreiptis į šį tiekėją, kad jis pateiktų paaiškinimus, įrodančius, jog informacija pagrįstai nurodyta kaip konfidenciali. Jeigu tiekėjas per perkančiosios organizacijos nurodytą terminą nepateikia tokių įrodymų arba pateikia netinkamus (formalius, teorinius) įrodymus, tuomet turėtų būti laikoma, kad tiekėjas formaliai nurodė konfidencialumo reikalavimus pasiūlymui ir tokia tiekėjo informacija yra nekonfidenciali.

Gavus dalyvio reikalavimą supažindinti jį su kitų dalyvių pasiūlymais, tai reikėtų atlikti per protingą terminą, įvertinant tą laiką, kuris reikalingas perkančiajai organizacijai išsiaiškinti, kuri tiekėjo pasiūlymo informacija yra konfidenciali. Perkančiajai organizacijai gavus dalyvio reikalavimą supažindinti jį su kitų dalyvių pasiūlymais, rekomenduojama pateikti dalyvių pasiūlymų kopijas arba dalyvį pakviesti į perkančiąją organizaciją ir joje supažindinti su kitų dalyvių pasiūlymais.

Viešųjų pirkimų specialistas taip pat turi užtikrinti, kad, dalyvaujantis bet kuriame pirkimo etape, visą su pirkimu gaunamą informaciją naudos laikydamasis teisės aktų reikalavimų.

Daugiau informacijos apie konfidencialumą viešuosiuose pirkimuose galite rasti [čia](#).

7. Skaidrumas

Kadangi viešieji pirkimai susiję su valstybės lėšų panaudojimu, skaidrumo principo užtikrinimas yra prioritetas atliekant viešųjų pirkimų procedūras. Skaidrumas suprantamas kaip viešumo užtikrinimas ir perkančiosios organizacijos veiksmų prognozuotumas. Viešas paskelbimas apie pirkimą formuoja tiekėjų lūkesčius, kad perkančioji organizacija atlikdama pirkimo procedūras užtikrins atvirą konkurenciją ir kiekvienam dalyvaujančiam suteiks galimybę pateikti savo

pasiūlymus, siekiant viešojo pirkimo sutarties sudarymo. Viešųjų pirkimų specialistas turi užtikrinti, kad pirkimo sąlygos būtų aiškios, tikslios ir nedviprasmiškos. Tokiu būdu tiek tiekėjams, tiek perkančiajai organizacijai nepaliekama galimybė pirkimo sąlygų interpretuoti savaip, o perkančioji organizacija gali objektyviai nustatyti, ar tiekėjo pateiktas pasiūlymas atitinka nurodytas sąlygas.

Praktikoje susiduriama su viešojo pirkimo dalyvių neetiškais veiksmais dėl kurių nėra įgyvendinamas skaidrumo principas bei nukenčia viešasis interesas. Tam, kad etiškas elgesys taptų standartu, o procedūros būtų atliekamos sklandžiai, perkančiosios organizacijos turėtų imtis priemonių aukštesniems skaidrumo standartams, tai yra didesnio viešumo ir atvirumo visuomenei, užtikrinti.

Itin svarbu numatyti proporcingas priemones ir tinkamai jas taikyti, kad būtų užtikrinama korupcijos prevencija ir išvengiama galimų didesnių sunkumų ar papildomos administracinės naštos.

Viešosios konsultacijos

Problematika:

Dažnai susiklosto situacija, kai visuomenė nėra informuojama apie aktualius pirkimus bei nėra suteikiama galimybė pareikšti savo nuomonę ar pasiūlymus. Nesant aktyvaus bendradarbiavimo tarp pirkimo vykdytojo ir visuomenės, neužtikrinamas skaidrumas ir nepateisinami visuomenės lūkesčiai, kad pirkimai vykdomi sąžiningai ir efektyviai.

Pasiūlymas:

Siekiant efektyvaus bendradarbiavimo, vykdant stambius, visuomenei aktualius projektus, kaip pavyzdžiui, savivaldybei planuojant tam tikro mikrorajono infrastruktūros atnaujinimą, siūloma kviesti to mikrorajono bendruomenės ar kitos platesnės interesų grupės atstovus projekto pristatymui bei diskusijai – konsultacijai. Rekomenduojama, kad vieša konsultacija su bendruomene nebūtų vykdoma formaliai, tik paskelbiant apie projektą perkančiosios organizacijos interneto svetainėje, bet vykdant susitikimus su bendruomenės atstovais ar panašiai.

Mažos vertės pirkimų skyrelis

Problematika:

Dėl viešumo stokos, netvarkingai skelbiamos informacijos savo tinklalapyje (pavyzdžiui, skelbiama tik naujienose, o ne viename tam skirtame skyrelyje) tiekėjai mano, kad perkančiosios organizacijos mažos vertės pirkimus atlieka neskaidriai, slepia su šiais pirkimais susijusią informaciją ar proteguoja atitinkamus tiekėjus. Taip pat tai didina ir visuomenės nepasitikėjimą.

Pasiūlymas:

Perkančiajai organizacijai siūloma savo tinklalapyje sukurti atskirą skyrelį, kuriame būtų talpinama informacija apie įvykusius ir vykdomus mažos vertės ir kitus viešuosius pirkimus. Viešai bei tvarkingai pateikiant informaciją apie pirkimus prisidedama prie skaidrumo užtikrinimo.

Susitikimų registras**Problematika:**

Iškilus nesklandumams dėl viešųjų pirkimų vykdymo, dažnai nežinoma informacija apie įvykusius perkančiosios organizacijos darbuotojų susitikimus. Neaišku, ar darbuotojai nebuvo susitikę su tam tikrais tiekėjais, ir ar šie susitikimai nebuvo susiję su viešaisiais pirkimais. Neviešinant tokio pobūdžio informacijos, kyla įtarimų dėl galimai neskaidrių perkančiosios organizacijos susitarimų su tam tikromis interesų grupėmis.

Pasiūlymas:

Perkančiajai organizacijai siūloma savo tinklalapyje sukurti atskirą skyrelį, kuriame būtų talpinama informacija apie susitikimus, nurodant kada, su kuo ir dėl ko įvyko registruojamas susitikimas.

Gera praktika dėl reikalavimo tiekėjams laikytis etikos standartu

Pirkimo dokumentuose galima nustatyti reikalavimą, kad laimėtojas, su kuriuo bus sudaryta sutartis, laikysis etikos standartų - pasitvirtins tą numatančią tvarką ir prisijungs prie Lietuvos verslo konfederacijos sukurtu Tiekėjų etikos kodekso viešuosiuose pirkimuose.

8. Papildomos priemonės savanoriškai siekiant užtikrinti aukštesnius skaidrumo standartus:

- Tvarka, nustatanti etiško elgesio reikalavimus – tai perkančiosios organizacijos patvirtintas vidinis teisės aktas, nustatantis etiško elgesio reikalavimus darbuotojams. Siekiant užtikrinti procedūrų skaidrumą, perkančiosioms organizacijoms rekomenduojama nustatyti tvarką, kaip suvokiamas etiškas elgesys ir kaip darbuotojas turėtų elgtis vienoje ar kitoje situacijoje. Su šia tvarka turėtų susipažinti ir ja vadovautis kiekvienas perkančiosios organizacijos darbuotojas. Atitinkamą tvarką rekomenduojama paskelbti perkančiosios organizacijos interneto tinklalapyje.
- Pranešimų kanalas, kuriuo visi suinteresuoti asmenys (taip pat ir organizacijos darbuotojai) galėtų anonimiškai pranešti apie galimus neskaidrius, nesąžiningus, įgaliojimus viršijančius veiksmus ir pan. Perkančioji organizacija turėtų aktyviai skatinti darbuotojus naudotis šiuo kanalu net ir klausimams dėl galimai neetiško kolegų elgesio kelti. Vadovams rekomenduojama išreikšti poziciją, kad darbuotojai, pastebėję galimai neetišką ar neskaidrų kolegų elgesį, apie tai turėtų pranešti. Taip pat svarbu, kad šis kanalas būtų patikimas – darbuotojai turėtų žinoti, kas atsakingas už jo priežiūrą.

- Rizikos valdymo sistema – perkančiosios organizacijos įdiegta ir naudojama sistema, kuria siekiama užtikrinti su viešaisiais pirkimais susijusių rizikos veiksnių valdymą. Rekomenduojama perkančiojoje organizacijoje atlikti prevencinę kontrolę ir tikrinti nepasibaigusius rizikingiausius pirkimus, siekiant įvertinti ir konstatuoti trūkumus.
- Privačių interesų deklaracija, pasirašoma viešųjų pirkimų specialistų, kurie teisiškai nėra įpareigoti teikti tokias deklaracijas – tai perkančiosios organizacijos darbuotojų pasirašoma deklaracija, kuria išviešinami privatūs interesai. Perkančiajai organizacijai rekomenduojama patvirtinti tvarką, kurioje nurodoma, kaip ši informacija bus sisteminama ir saugoma bei numatoma, kurie darbuotojai turi pildyti privačių interesų deklaraciją.
- Prisijungimas prie iniciatyvų – siekiant didinti viešojo sektoriaus institucijų veiklos skaidrumą ir atvirumą visuomenei, perkančiosios organizacijos skatinamos prisijungti prie įvairių korupcijos prevencijos srityje veikiančių institucijų (pvz. Transparency International Lietuvos skyriaus) organizuojamų iniciatyvų. Šios iniciatyvos kuriamos pastebėjus, kad reikalingi svarūs pokyčiai skaidrumo srityje bei gerosios praktikos pavyzdžiai.
- Trumpos atmintinės viešuosius pirkimus vykdančioms ir inicijuojantiems asmenims, jei yra galimybė, pateikiamos jiems nuolat matomoje vietoje (pvz. jungiantis į organizacijos naudojamą pirkimų vykdymo sistemą).

Geroji praktika

Organizacijai rekomenduojama visiems darbuotojams gerai matomoje vietoje pakabinti atmintinę dėl svarbių dalykų, kuriuos turėtų atsiminti darbuotojai, primindama apie viešųjų privačių interesų deklaravimo pareigą.

Pradedant nuo mažų dalykų organizacijoje tokiu būdu ugdoma etiško elgesio kultūra.